

Nejvyšší soud

prostřednictvím

Městského soudu
v Brně

ke sp. zn. 11 T 74/2019

Obviněný D. Z. – dovolání

Podle § 265d odst. 1 písm. a) trestního řádu a ve lhůtě uvedené v § 265e odst. 1 trestního řádu podávám v neprospěch obviněného **D. Z.**,

dovolání

proti rozsudku Krajského soudu v Brně ze dne 19. 11. 2019 sp. zn. 8 To 422/2019, kterým byl z podnětu odvolání obviněného podle § 258 odst. 1 písm. b), d) trestního řádu zrušen rozsudek Městského soudu v Brně ze dne 3. 9. 2019 sp. zn. 11 T 74/2019, jímž byl obviněný uznán vinným a byl mu uložen trest a nově bylo podle § 259 odst. 3 trestního řádu rozhodnuto o zproštění obviněného obžaloby podle § 226 písm. b) trestního řádu,

a to z důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) trestního řádu, neboť napadený rozsudek soudu spočívá na nesprávném právním posouzení skutku.

Odůvodnění:

1. Rozsudkem Městského soudu v Brně ze dne 3. 9. 2019 sp. zn. 11 T 74/2019 byl obviněný D. Z. uznán vinným přečinem maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání podle § 337 odst. 1 písm. j) trestního zákoníku. Tohoto přečinu se měl dopustit tím, že

„ačkoli v době od 23. 4. 2018 do 27. 11. 2018 v B., v Psychiatrické nemocnici B., na ul. H. *, vykonával ochranné léčení protialkoholní v ústavní formě, které mu bylo uloženo rozsudkem Městského soudu v Brně ze dne 18. 1. 2018 sp. zn. 6 T 98/2017, který nabyl právní moci dne 6. 2. 2018, a byl povinen podrobovat se režimu tohoto zdravotnického zařízení, tedy mimo jiné dodržovat abstinenci, tuto povinnost opakovaně porušil, když dne 25. 5. 2018 byla v jeho dechu zjištěna hodnota 1,78 ‰ alkoholu, dne 3. 7. 2018 hodnota 0,37 ‰ alkoholu, dne 4. 8. 2018 hodnota 0,21 ‰ alkoholu a dne 3. 10. 2018 hodnota 1,59 ‰ alkoholu“.

2. Za tento přečin byl obviněný odsouzen podle § 337 odst. 1 trestního zákoníku k trestu odnětí svobody v trvání 6 měsíců, pro jehož výkon byl podle § 56 odst. 2 písm. a) trestního zákoníku zařazen do věznice s ostrahou.

3. Proti tomuto rozsudku podal obviněný odvolání, které zaměřil proti výroku o trestu odnětí svobody, namítaje, že takto uložený trest je nepřiměřeně přísný. Domáhal se přitom uložení trestu obecně prospěšných prací, příp. delšího podmíněného trestu.

4. O takto podaném odvolání rozhodl Krajský soud v Brně nyní namítaným rozsudkem ze dne 19. 11. 2019 sp. zn. 8 To 422/2019 tak, že podle § 258 odst. 1 písm. b), d) trestního řádu rozsudek soudu prvního stupně v celém rozsahu zrušil. Sám pak ve věci podle § 259 odst. 3 trestního řádu rozhodl a obviněného podle § 226 písm. b) trestního řádu zprostil podané obžaloby státního zástupce Městského státního zastupitelství v Brně ze dne 6. 5. 2019 sp. zn. 4 ZT 25/2019.

5. V odůvodnění svého rozsudku odvolací soud poukázal na skutečnost, že obviněnému bylo uloženo ochranné léčení protialkoholní ve formě ústavní rozsudkem Městského soudu v Brně ze dne 18. 1. 2018 č. j. 6 T 98/2017-131, jímž byl obviněný odsouzen za přečin poškození cizí věci podle § 228 odst. 2 trestního zákoníku a byl mu uložen souhrnný trest odnětí svobody v trvání 6 měsíců s podmíněným odkladem jeho výkonu na zkušební dobu v trvání 24 měsíců. V této spojitosti pak odvolací soud konstatoval, že se jednalo o bagatelní trestnou činnost, jejímž prostřednictvím obviněný způsobil na cizím majetku škodu ve výši 5.260 Kč. Podle odvolacího soudu není pochyb o tom, že obviněný při výkonu uloženého protialkoholního ochranného léčení nedodržel povinnost abstinence, neboť k opakovanému porušení této povinnosti se obviněný v řízení ostatně i sám doznal. Z provedeného dokazování však podle odvolacího soudu současně vyplynulo, že obviněný se v souvislosti s porušením abstinence nedopustil žádné další trestné činnosti. Odvolací soud rovněž poukázal na usnesení Městského soudu v Brně ze dne 12. 11. 2018 sp. zn. 89 Nt 52/2018, kterým bylo rozhodnuto podle § 353 odst. 2 trestního řádu a § 99 odst. 6 trestního zákoníku tak, že se obviněnému toto ochranné protialkoholní léčení ukončuje. Dále odvolací soud poukázal též na závěry znalce z oboru zdravotnictví MUDr. V. S., podle nichž aktuální zdravotní stav obviněného je stabilizovaný, obviněný není nebezpečný sobě ani svému okolí a nevyžaduje ochranné ústavní léčení, pročež znalec uzavřel, že u obviněného ochranné léčení psychiatrické v ústavní formě splnilo svůj účel, a že pominuly důvody, pro které bylo ústavní ochranné léčení obviněnému uloženo. Shora uvedené skutečnosti pak ve svém souhrnu vedly odvolací soud k závěru, že v daném případě není namístě uplatňovat trestní odpovědnost obviněného, neboť jednání obviněného nedosáhlo potřebné míry společenské škodlivosti. Porušení povinnosti abstinovat, byť opakované, nepovažoval odvolací soud za natolik závažné jednání, jako je např. útěk z ústavu. Svou argumentaci odvolací soud uzavřel konstatováním, že opakované porušení abstinence ze strany obviněného nebylo natolik závažné, aby dosáhlo potřebné míry společenské škodlivosti z hlediska spodní hranice trestní odpovědnosti, a to s ohledem na znalce deklarované splnění účelu ochranného léčení a pominutí důvodů jeho předchozího uložení.

6. Se shora uvedenými závěry odvolacího soudu nelze souhlasit, neboť je zřejmé, že jednání obviněného beze zbytku naplnilo všechny znaky skutkové podstaty

trestného činu maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání podle § 337 odst. 1 písm. j) trestního zákoníku, a zároveň že z hlediska míry společenské škodlivosti posuzovaný skutek odpovídá běžně se vyskytujícím trestným činům dané skutkové podstaty.

7. Rozhodnutí odvolacího soudu, v němž tento soud dospěl k závěru opačnému, tudíž spočívá na nesprávném právním posouzení skutku ve smyslu dovolacího důvodu dle § 265b odst. 1 písm. g) trestního řádu.

8. Ze skutkových zjištění, která nerozporovala žádná z procesních stran, ani sám odvolací soud, totiž především vyplynulo, že obviněný D. Z. se stíhaného skutku tak, jak byl tento skutek vymezen ve výrokové části zprošťujícího rozsudku soudu druhého stupně, dopustil. Také sám obviněný v plném rozsahu doznal, že v celkem čtyřech případech při diagnosticko-terapeutické vycházce z léčebného zařízení úmyslně porušil abstinenci, přičemž výslovně uvedl, že alkohol pil schválně, protože měl osobní problémy.

9. Výkon ochranného léčení protialkoholního v ústavní formě obviněný zahájil dne 23. 4. 2018 na podkladě pravomocného rozhodnutí Městského soudu v Brně ze dne 18. 1. 2018 sp. zn. 6 T 98/2017. Důvodem pro uložení ochranného protialkoholního léčení byly závěry znaleckého posudku znalce z oboru zdravotnictví, odvětví psychiatrie, ze dne 17. 9. 2017, podle nichž obviněný nejen dříve, ale i v době zpracování tohoto znaleckého posudku, trpěl smíšenou poruchou osobnosti a závislostí na alkoholu. Podle tehdy vysloveného závěru znalce byl pobyt obviněného na svobodě v důsledku této jeho závislosti na alkoholu nebezpečný, přičemž podle znalce vzhledem k dosavadní neochotě obviněného abstinovat a podrobit se dobrovolně léčbě bylo nezbytné nařídit výkon léčení ústavní formou.

10. Trestného činu maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání podle § 337 odst. 1 písm. j) trestního zákoníku se dopustí ten, kdo maří nebo podstatně ztěžuje výkon rozhodnutí soudu nebo jiného orgánu veřejné moci tím, že se dopustí závažného jednání, aby zmařil výkon nebo účel ochranného léčení nebo ochranné výchovy, které byly uloženy soudem, nebo jinak, zejména útekem z ústavu, pomocí při útěku, výkon takových rozhodnutí podstatně ztěžuje, anebo maří dohled uložený při ukončení ochranného léčení.

11. S ohledem na skutková zjištění soudů obou stupňů je evidentní, že obviněný se měl protiprávního užití alkoholických nápojů dopouštět opakovaně, a to v průběhu sedm měsíců trvajících ochranného léčení hned čtyřikrát, vždy cca s jednoměsíčním časovým odstupem. Rozhodně se tedy nejednalo o jednorázové či vzhledem k ostatním rozhodným okolnostem zcela výjimečné porušení léčebného režimu ze strany obviněného. Odhlížet současně nelze ani od množství alkoholu, které bylo v těchto případech v dechu obviněného zjištěno, kdy ve dvou případech naměřená hodnota dosáhla výše 0,37 ‰ a 0,21 ‰, a ve zbylých dvou případech dokonce výše 1,78 ‰ a 1,59 ‰. Ze skutkových zjištění soudů obou stupňů rovněž vyplývá, že obviněný se uvedeného jednání dopouštěl úmyslně, přičemž tímto způsobem hodlal řešit své osobní problémy. Zároveň jednal s plným vědomím protiprávnosti svého jednání, neboť již dříve byl poučen o povinnosti abstinovat během léčby. Jednal i s plným vědomím možného dopadu svého jednání na maření účelu stanoveného ochranného léčení. Jak vyplývá ze závěrů znaleckého posudku z oboru

zdravotnictví, odvětví psychiatrie ze dne 3. 8. 2019, zpracovaného znalkyní MUDr. M. H., obviněný byl schopen od alkoholu abstinovat, a mohl rozpoznat nebezpečnost svého jednání pro společnost a své jednání ovládat.

12. Pro trestněprávní posouzení věci je významné rovněž skutkové zjištění, podle něhož právě popsaná provinění obviněného proti stanovenému léčebnému režimu byla následně řešena tzv. režimovými opatřeními v rámci příslušného zdravotnického zařízení, kde obviněný uložené ochranné léčení vykonával. Obviněný byl přitom podle zjištění soudu prvního stupně, které ve svém rozhodnutí za správné označil i soud odvolací, označen nikoli jako osoba závislá na alkoholu, která nad pitím ztratila kontrolu, nýbrž jako nedisciplinovaný piják, který abstinovat nechce. S tím ostatně souvisí i další zjištění podrobněji rozvedené v odůvodnění rozsudku soudu prvního stupně, podle něhož o ukončení předmětného ochranného léčení usnesením Městského soudu v Brně ze dne 12. 11. 2018 sp. zn. 89 Nt 52/2018, jež nabylo právní moci dne 20. 11. 2018, bylo soudem rozhodnuto z důvodu nedostatečné motivace obviněného, a to právě s poukazem na opakované porušování abstinence, které z lékařského hlediska neumožňuje dosáhnout zlepšení zdravotního stavu obviněného, a dále též s přihlédnutím k závěrům znaleckého posudku, podle něhož obviněný není nebezpečný sobě ani okolí, a pominuly u něj důvody, pro které mu bylo ochranné léčení v ústavní formě uloženo. Okolnost, že léčba mu byla ukončena právě z důvodu porušování stanovených pravidel léčby, pak při své výpovědi učiněné již ve stadiu přípravného řízení potvrdil i sám obviněný.

13. Ve smyslu ustálené judikatury dovolacího soudu platí, že závažné jednání, kterého se pachatel trestného činu maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání podle § 337 odst. 1 písm. j) trestního zákoníku dopouští, musí směřovat vůči samotné podstatě ochranného léčení. Zpravidla se bude jednat o hrubé porušení nejvýznamnějších povinností, například bojkotování léčebných programů, soustavné přechovávání nebo konzumace návykových látek, soustavné odmítání léků nebo jiné soustavné narušování léčebného režimu. Každé porušení ústavního pořádku, resp. léčebného řádu tedy nebude naplňovat skutkovou podstatu uvedeného přečinu. Musí jít o jednání svou závažností srovnatelné s útekem z ústavu, který zákon jako jednu z forem jednání mařícího účel ochranného opatření výslovně uvádí. Tak tomu bude například tehdy, když pachatel narušuje léčebný režim způsobem, který svědčí o jeho celkově negativním přístupu k léčení. Naproti tomu ojedinělý poklesk proti režimu léčby, který tento režim podstatně nenaruší, nenaplňuje znaky uvedeného přečinu (srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 7 Tdo 490/2018 a dále též rozhodnutí č. 18/1981 a č. 50/1984 Sb. rozh. tr.).

14. Z hlediska závažnosti jednání obviněného je ve smyslu stávající judikatury třeba zabývat se i tím, jaký vliv měla konzumace alkoholických nápojů obviněným na samotný léčebný režim, např. zda tím byly zmařeny dosavadní výsledky léčby, zda byla výrazně ztížena další léčba obviněného, zda mělo jednání obviněného negativní vliv na další pacienty léčebny apod. (srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 7 Tdo 490/2018). Z výsledků dokazování, které bylo ve věci soudem prvního stupně provedeno, přitom vyplynulo, že jednání, pro které byl obviněný v tomto řízení trestně stíhán (porušování abstinence), mělo na samotný léčebný režim a zejména pak i na jeho následné ukončení vliv zcela zásadní. Současně je třeba přihlédnout i k závěrům znaleckého posudku z oboru zdravotnictví, odvětví psychiatrie, ze dne 3. 8. 2019, zpracovaného znalkyní MUDr. M. H., z nichž vyplynulo, že

ochranné protialkoholní léčení v jakékoliv formě vyžaduje od posuzované osoby zájem na abstinenci a spolupráci s terapeutem, avšak v daném případě obviněný neměl zájem od alkoholu abstinovat, a proto (nadále) nemá smysl ukládat obviněnému jakoukoliv formu ochranného léčení. Mimo to znalkyně rovněž konstatovala, že pobyt obviněného na svobodě při dalším abusu alkoholu je nebezpečný, protože obviněný trestnou činnost páchá převážně pod jeho vlivem.

15. Podle skutkových zjištění soudů obou stupňů se tedy obviněný opakovaně v relativně pravidelných časových intervalech dopouštěl úmyslného závažného jednání směřujícího proti samotné podstatě soudem uloženého ochranného protialkoholního léčení, přičemž právě s ohledem na tato opakovaná protiprávní jednání obviněného a jejich negativní dopad na průběh výkonu ochranného léčení bylo posléze soudem rozhodnuto o ukončení tohoto ochranného léčení. Obviněný se tedy úmyslně dopustil závažného jednání, aby zmařil výkon a potažmo i účel uloženého ochranného léčení a v důsledku tohoto jeho jednání výkon rozhodnutí soudu o uložení ochranného léčení skutečně mařen byl. Zjištěné jednání obviněného tudíž naplňuje všechny zákonné znaky přečinu maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázaní podle § 337 odst. 1 písm. j) trestního zákoníku.

16. Odvolací soud ve svém zprošťujícím rozsudku dovodil, že navzdory výše podrobněji rozvedeným skutkovým zjištěním není namístě vůči obviněnému uplatňovat trestní odpovědnost, neboť jednání obviněného nedosáhlo potřebné míry společenské škodlivosti z hlediska spodní hranice trestní odpovědnosti. Ani s takovýmto hodnocením se však nelze ztotožnit.

17. Ve smyslu právních závěrů stanoviska trestního kolegia Nejvyššího soudu sp. zn. Tpjn 301/2012 platí, že trestným činem je podle trestního zákoníku takový protiprávní čin, který trestní zákon označuje za trestný a který vykazuje znaky uvedené v tomto zákoně (§ 13 odst. 1 trestního zákoníku). Zásadně tedy platí, že každý protiprávní čin, který vykazuje všechny znaky uvedené v trestním zákoníku, je trestným činem a je třeba vyvodit trestní odpovědnost za jeho spáchání. Tento závěr je však v případě méně závažných trestných činů korigován použitím zásady subsidiarity trestní represe ve smyslu § 12 odst. 2 trestního zákoníku, podle níž trestní odpovědnost pachatele a trestněprávní důsledky s ní spojené lze uplatňovat jen v případech společensky škodlivých, ve kterých nepostačuje uplatnění odpovědnosti podle jiného právního předpisu. Zvláštnost materiálního korektivu spočívajícího v použití subsidiarity trestní represe vyplývá z toho, že se jedná o zásadu, a nikoli o konkrétní normu, a proto je třeba ji aplikovat nikoli přímo, ale v zásadě jen prostřednictvím právních institutů a jednotlivých norem trestního práva. Zakotvení zásady subsidiarity trestní represe a z ní vyplývajícího principu použití trestního práva jako „ultima ratio“ do trestního zákoníku má význam i interpretační, neboť znaky trestného činu je třeba vykládat tak, aby za trestný čin byl považován jen čin společensky škodlivý. Společenská škodlivost není zákonným znakem trestného činu, neboť má význam jen jako jedno z hledisek pro uplatňování zásady subsidiarity trestní represe ve smyslu § 12 odst. 2 trestního zákoníku. Společenskou škodlivost nelze řešit v obecné poloze, ale je ji třeba zvažovat v konkrétním posuzovaném případě u každého spáchaného méně závažného trestného činu, u něhož je nutné ji zhodnotit s ohledem na intenzitu naplnění kritérií vymezených v § 39 odst. 2 trestního zákoníku, a to ve vztahu ke všem znakům zvažované skutkové podstaty trestného činu a dalším okolnostem případu. Úvaha o tom, zda jde o čin, který s ohledem

na zásadu subsidiarity trestní represe není trestným činem z důvodu nedostatečné společenské škodlivosti případu, se uplatní za předpokladu, že posuzovaný skutek z hlediska spodní hranice trestnosti neodpovídá běžně se vyskytujícím trestným činům dané skutkové podstaty.

18. Jak vyplývá ze skutkových zjištění soudů obou stupňů, v posuzovaném případě byly obviněným beze zbytku naplněny všechny formální znaky přečinu maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání podle § 337 odst. 1 písm. j) trestního zákoníku, a to způsobem odpovídajícím běžně v praxi se vyskytujícím případům daného druhu protiprávního jednání. Z výsledků provedeného dokazování současně nevyplynula žádná další zjištění, která by mohla v daném konkrétním případě odůvodnit závěr o existenci takových výjimečných okolností, jež by byly s to snižovat míru škodlivosti činu pro společnost v porovnání s jinými běžně se vyskytujícími případy daného druhu. Takovou výjimečnou okolností pak rozhodně nemůže být pouze okolnost, že ochranné protialkoholní léčení, jehož účel byl posuzovaným jednáním obviněného mařen, bylo obviněnému uloženo za trestný čin tzv. bagatelní povahy. Stejně tak není rozhodující ani okolnost, že obviněný se v souvislosti s porušením zákazu abstinence současně nedopustil další trestné činnosti, obzvláště pokud bylo spíše otázkou náhody a nedostatku příležitosti, že k tomu nedošlo (srov. závěry znaleckého posudku z oboru zdravotnictví, odvětví psychiatrie, ze dne 3. 8. 2019, zpracovaného znalkyní MUDr. M. H.). Už vůbec pak nemůže v této spojitosti obstát poukaz odvolacího soudu na to, že k povolení dalších diagnosticko-terapeutických vycházek obviněného již nemělo ze strany Psychiatrické nemocnice v B. po zjištění prvního porušení abstinence obviněným docházet, neboť smyslem těchto vycházek právě bylo ověřit, zda léčba naplňuje požadovaný účel.

19. Na tomto místě je třeba rovněž připomenout, že smyslem uložení ochranného léčení je nejen terapeutické působení na osoby, které se dopustily trestného činu, ale rovněž tak i ochrana společnosti, kdy ochranné léčení v ústavní formě je ukládáno osobám pro společnost nebezpečným, jež je zapotřebí na nezbytně nutnou dobu izolovat od ostatních, protože jejich pobyt na svobodě představuje nebezpečí. Osoby, jimž bylo ochranné léčení nařízeno, by si měly v průběhu léčby uvědomit, že léčení má význam také pro ně, neboť je jim poskytována odborná lékařská péče, která se může pozitivně promítnout do jejich dalšího života, a rovněž tak by měly respektovat svá dočasná omezení vyplývající z příslušného režimu ochranného léčení, neboť v opačném případě by mohly představovat nebezpečí ohrožení zájmů chráněných trestním zákonem.

20. Nahlíženo i z tohoto hlediska, nelze dospět k závěru, že by se posuzovaný skutek mírou své společenské škodlivosti jakkoli vymykal jiným běžně se vyskytujícím případům daného druhu protiprávního jednání, a proto nebylo namístej proti němu uplatňovat trestně právní represí. Odvolací krajský soud zjištěné jednání obviněného nesprávně právně posoudil, pokud dospěl k závěru, že je nelze považovat za trestný čin. Tím své rozhodnutí zatížil vadou ve smyslu § 265b odst. 1 písm. g) trestního řádu.

S ohledem na popsané skutečnosti

navrhují,

aby Nejvyšší soud v neveřejném zasedání, k jehož konání může přistoupit podle § 265r odst. 1 písm. b) trestního řádu:

1. podle § 265k odst. 1, 2 trestního řádu za podmínky uvedené v § 265p odst. 1 trestního řádu zrušil napadený rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 19. 11. 2019 sp. zn. 8 To 422/2019, jakož i všechna další rozhodnutí na zrušené rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu,
2. a dále postupoval podle § 265l odst. 1 trestního řádu a přikázal Krajskému soudu v Brně, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

Pokud by Nejvyšší soud shledal, že v posuzované věci je nutno rozhodnout jiným než navrhaným způsobem, vyjadřuji i pro tento případ souhlas s projednáním věci v neveřejném zasedání [§ 265r odst. 1 písm. c) trestního řádu].

Brno 22.1.2020

JUDr. Pavel Zeman
nejvyšší státní zástupce